

МЕТАДАЛАГІЧНАЯ СПАДЧЫНА КУЛЬТУРНЫХ ДАСЛЕДАВАННЯЎ: МАДЭЛЬ ЦЫРКУЛЯЦЫІ КУЛЬТУРЫ

А. Д. Крывалап,

*кандыдат культуралогіі, прафесар кафедры культуралогіі
і псіхалага-педагагічных дысцыплін Інстытута павышэння
кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кадраў установаў адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў»*

Анатацыя. Артыкул прысвечаны разгляду мадэлі цыркуляцыі культуры, якая была створана ў межах Цэнтра сучасных культурных даследаванняў у Бірмінгеме. Мадэль цыркуляцыі культуры разглядаецца ў кантэксце пераасэнсавання разумення культуры ў другой палове XX ст. Прадстаўлены варыянты інтэрпрэтацыі мадэлі цыркуляцыі культуры ў класічных тэкстах культурных даследаванняў. Аўтар не ставіць мэты вырашыць усе пытанні, звязаныя з праблемамі выкарыстання мадэлі цыркуляцыі культуры, а імкнецца паказаць, што яна можа выкарыстоўвацца і ў культуралагічных даследаваннях і мае значны аўрыстычны патэнцыял для разумення сучасных культурных практык.

Ключавыя словы: мадэль цыркуляцыі культуры, інтэрпрэтацыя, культурная ідэнтычнасць, рэпрэзентацыя, культурныя знакі, спажыванне, культурная практыка, аўрыстычны патэнцыял.

METHODOLOGICAL HERITAGE OF CULTURAL STUDIES: THE CURCUIT OF THE CULTURE MODEL

A. Krivolap,

*PhD in Culturology, Professor of the Department of Culturology,
Psychological and Pedagogical Disciplines of the Institute
for Advanced Training and Retraining of Personnel
of the Educational Institution «Belarusian State University
of Culture and Arts»*

Abstract. The article is devoted to the consideration of the circuit of the culture model, which was created in the Centre for Contemporary Cultural Studies – CCCS in Birmingham. The circuit of the culture model is considered in the context of the rethinking of the understanding of culture in the second half of the XX century. The article presents variants of interpretation of the model of cultural circulation in classical texts of cultural studies. The author does not set a goal to resolve all issues related to the problems of using the model of cultural circulation, but seeks to show that it can be used in cultural studies and has significant heuristic potential for understanding modern cultural practices.

Keywords: model of cultural circulation, interpretation, cultural identity, representation, cultural signs, consumption, cultural practice, heuristic potential.

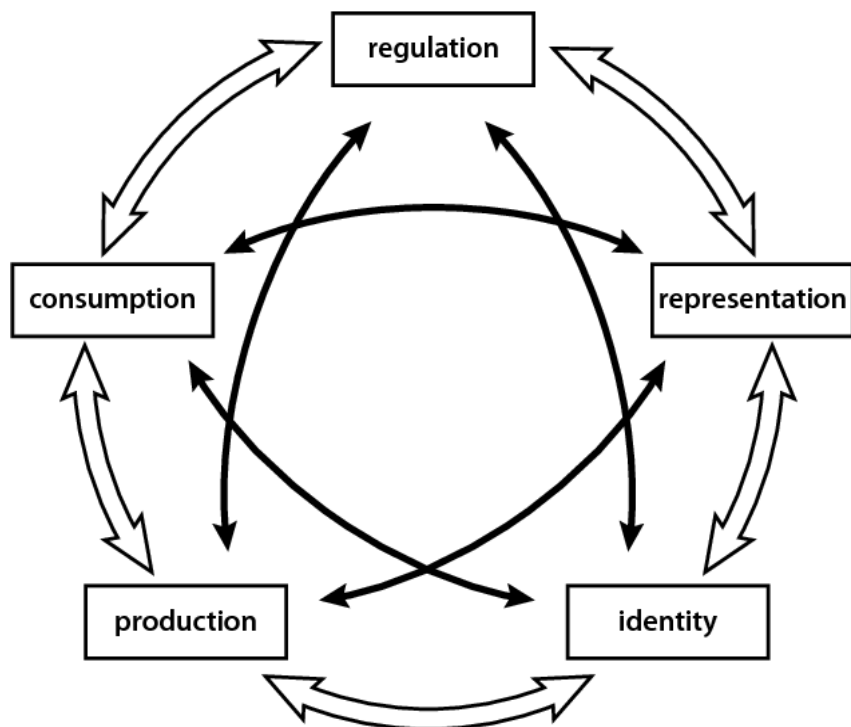
Цяжкасці інкарпарацыі спадчыны культурных даследаванняў у дыскурс культуралогіі можна растлумачыць рознымі спосабамі. Аднак замест таго, каб шукаць цяжкасці перакладу і немагчымасці паразумення, варта паспрабаваць інтэрпрэтаваць і адаптаваць да даследчай парадыгмы культуралогіі творчыя напрацоўкі культурных даследаванняў.

Дадамо яснасці, што пад культурнымі даследаваннямі ў гэтым кантэксце маецца на ўвазе даследчыцкая дзейнасць Цэнтра сучасных культурных даследаванняў (Centre for Contemporary Cultural Studies) у Бірмінгеме. Напрыканцы 90-х гг. XX ст. прадстаўнікі гэтага цэнтра ў супольным даследаванні папулярнай культуры на прыкладзе плэера Sony Walkman прапанавалі мадэль цыркуляцыі культуры [1, р. 3].

Мадэль цыркуляцыі культуры складаецца з пяці элементаў, якія ўзаемазвязаныя паміж сабой: рэпрэзентацыя, ідэнтычнасць, вытворчасць, спажыванне і рэгуляцыя. Узятыя разам, «яны ўтвараюць свайго роду цыкл – тое, што мы называем цыркуляцыяй культуры – праз які павінен праходзіць любы аналіз культурнага тэксту або артэфакта, каб ён быў адэкватна вывучаны»* [Там жа]. Дадзеная мадэль з’яўляецца творчым пераасэнсаваннем і дапрацоўкай мадэлі Р. Джонсана [3, р. 47]. Аднак у адрозненне ад тэарэтычнай мадэлі Р. Джонсана мадэль цыркуляцыі культуры бірмінгемскага Цэнтра сучасных культурных даследаванняў верыфікавана практыкай. Гэтыя пяць асобных элементаў падчас практычнага выкарыстання мадэлі для аналізу ўвесь час

* Цытаты ў артыкуле даюцца ў перакладзе аўтара.

перакрываюцца і пераплятаюцца самымі складанымі і неверагоднымі спосабамі. Але, як і ў выпадку з любой мадэллю, гэта заўсёды толькі схема, з некаторымі абмежаваннямі.

Мадэль цыркуляцыі культуры / The circuit of culture model

Пры выкарыстанні мадэлі цыркуляцыі культуры не з’яўляецца прынцыповым, які з пяці элементаў будзе першым для вывучэння. Галоўнае, што адкуль бы ні пачалося даследаванне, напрыканцы яно вернецца да зыходнага пункту. Трэба прайсці ўвесь цыкл, перш чым даследаванне будзе завершана. Кожная частка цыкла, з аднаго боку, разглядаецца адасоблена, а з другога – зноў з’яўляецца ў наступнай частцы ў кантэксце сувязі з іншымі элементамі. Гэтыя пяць узаемазвязаных паміж сабой параметраў, што выкарыстоўваюцца для аналізу культуры, «з’яўляюцца тым, што мы маем на ўвазе пад “культурнымі даследаваннямі” пэўнага аб’екта» [1, р. 3].

Культура з'яўляецца адным з самых складаных паняццяў у гуманітарных і сацыяльных навукх і мае мноства вызначэнняў. У межах культурных даследаванняў культура разглядаецца не як вызначаны набор рэчаў, а хутчэй як набор практык. Культура звязана з вытворчасцю і абменам значэнняў, калі добра вядомыя знакі атрымліваюць новыя сэнсы для адпаведных сацыяльных груп. С. Хол сцвярджае: «Сказаць, што два чалавекі належаць да адной культуры, значыць сказаць, што яны інтэрпрэтуюць свет прыкладна аднолькава і могуць выказваць ...свае думкі і пачуцці адносна свету» [2, р. 4]. Для ўзаемадзеяння людзям неабходна мова, якая функцыянуе як рэпрэзентатыўная сістэма, з дапамогай якой адбываецца як абмен сэнсамі, так і стварэнне новых значэнняў. Рэпрэзентацыя праз мову «займае цэнтральнае месца ў працэсах, з дапамогай якіх ствараецца сэнс» [Там жа, р. 3]. Ці іншымі словамі, семіёзіс не можа ажыццяўляцца без выкарыстання мовы. Культура выкарыстоўвае знакі для стварэння новых знакаў і гэта няспынны, бясконцы працэс.

Такім чынам, культура можа разглядацца як поле агульных значэнняў ці агульных сэнсаў. Прыналежнасць асобы да пэўнай культуры не азначае татальнай аднолькавасці з іншымі, але прадугледжвае наяўнасць агульных ведаў адносна базавых знакаў і каштоўнасцей. Гэтыя культурныя значэнні знаходзяцца не толькі ў галовах людзей, але яны таксама арганізуюць і рэгулююць сацыяльныя практыкі, маюць уплыў на паводзіны і практыку індывідаў. Удзельнікі культуры даюць значэнне іншым людзям, прадметам і падзеям. Менавіта дзякуючы таму, што «мы выкарыстоўваем рэчы, гаворым, думаем і адчуваем у адносінах да іх – як мы іх прадстаўляем, – мы надаем ім сэнс» [Там жа]. Фактычна, наяўнасць падобнага сацыяльнага ўяўлення і адрознівае чалавечае існаванне ад біялагічнага. Тым больш, што ў цэнтры грамадскага жыцця знаходзяцца культурна дэтэрмінаваныя сімвалы.

Падсумоўваючы вышэйсказанае, варта адзначыць, што створаная ў межах культурных даследаванняў мадэль цыркуляцыі культуры можа выкарыстоўвацца і ў культуралагічных даследаваннях. Магчыма, што больш шырокая мяжа даследаванняў (пяць элементаў замест рудыментарнай дыхатаміі духоўнага і матэрыяльнага ці элітарнасці і масавасці) дазволіць атрымаць больш эўрыстычных магчымасцей для разумення сучасных культурных практык. Мадэль цыркуляцыі культуры паказвае, што значэнні ствараюцца ў некалькіх розных месцах і рас-

паўсюджваюцца праз некалькі розных працэсаў або практык. Сэнс – гэта тое, што дае нам адчуванне нашай уласнай ідэнтычнасці, таго, хто мы ёсць і да каго належым. Сэнс ствараецца кожны раз, калі мы выказваем сябе, выкарыстоўваем, спажываем або прысвойваем культурныя знакі, уключаючы іх у рытуалы і практыкі штодзённага жыцця, і такім чынам надаем ім каштоўнасць.

1. Doing Cultural Studies: The Story of the Sony Walkman / P. du Gay, S. Hall, L. Janes, H. Mackay [et al.]. – London : Sage, 1997. – 152 p.
2. Hall, S. Representation: Cultural representations and signifying practices / S. Hall. – London : Sage, – 1997. – 398 p.
3. Johnson, R. What is cultural studies anyway? / R. Johnson // Social text. – 1986. – Vol. 16. – P. 38–80.